NÅGRA ORD

OM

POLITISK RÖSTRÄTT ÅT KVINNAN

ETT FÖREDRAG — MED TILLÄGG OCH ÄNDRINGAR — HÅLLET VID BILDANDET AF **FÖRENINGEN FÖR KVINNANS POLITISKA RÖSTRÄTT** I GÖTEBORG DEN 7 OKTOBER 1902

AF

EVA RODHE

UTGIFVET AF FÖRENINGEN FÖR KVINNANS POLITISKA RÖSTRÄTT I GÖTEBORG

Pris 10 öre

GÖTEBORG 1902
WALD. ZACHRISSONS BOKTRYCKERI A.-B.

Då en rösträttsförening blifvit bildad i Göteborg med afsikt att verka för att kvinnorna må erhålla politisk rösträtt på samma villkor som männen, torde det vara lämpligt att genom en kort utredning sätta såväl kvinnor som män in i denna fråga, så mycket mer som det visar sig, att motståndet mot reformen vanligen härrör af bristande insikt i frågans innebörd och betydelse.

Det anses vanligen, att kvinnan genom erhållande af politisk rösträtt skulle dragas ifrån sin egentliga bestämmelse och komma i opposition mot mannen, och att alltså hela rörelsen skulle innebära en revolt mot honom. Denna uppfattning är fullkomligt felaktig. Visserligen ingår i denna rörelse, såsom ett viktigt moment, fordran på kvinnans likställighet med mannen inför lagen, men rörelsen innebär dock först och främst ett sträfvande och en önskan att, lika mycket för mannens som för kvinnans egen skull, ställa hennes förmåga och intelligens till samhällets tjänst. Man kan ju ej neka, att det hos en del kvinnor spåras bitterhet öfver deras underordnade förhållande och deras ekonomiska beroende af mannen, men för hvar och en, som ser djupare, är det klart, att om de nuvarande förhållandena medförde goda följder för familjen och samhället, så skulle väl enskilda kvinnor, särdeles sådana, som lida till följd af en orättfärdig lagstiftning, knota däröfver, men kvinnorna i allmänhet skulle icke önska någon förändring, och ingen man skulle ägna en tanke däråt. Det är öfvertygelsen om att en hel del sociala och sedliga

missförhållanden, som nu existera och som skada mannen lika mycket som kvinnan, först då kunna häfvas, när kvinnan intar en ställning, som sätter henne i stånd att verksamt och med förstående arbeta för en förbättring; det är denna öfvertygelse, som till stor del framkallat rörelsen.

Många finnas som anse det strida mot bibelns ord, att kvinnorna blanda sig i något, som rör det offentliga och som hålla före att Kristus, genom framhållande af kärlek och ödmjukhet såsom kännetecknen på sina efterföljare, hänvisa kvinnorna till hemmets afskilda sfär. Antar man, såsom man är berättigad göra, att de kristne betrakta Kristus såsom sin högsta auktoritet, så måste de ju erkänna, att Hans ord om kärlek och ödmjukhet gäller lika mycket mannen som kvinnan, och att Hans eget exempel visar, att den kristnes plikt är, att med kärlek och ödmjukhet förena kraft och ett oaflåtligt bemödande att bekämpa det onda. Det får alltså icke finnas något område, vare sig i det enskilda eller det offentliga, där icke den kristne, man som kvinna, måste söka att ingjuta de kristna idéerna och söka att få dem tillämpade i seder och lagar, i samhället såväl som i familjen.

I detta ljus måste frågan om kvinnans rösträtt ses och på den grund måste allt arbete för densamma ytterst hvila.

Arbetet för kvinnans rösträtt daterar sig ej från i går. 1867 framlade John Stuart Mill i engelska underhuset ett förslag om rösträttens utsträckning till kvinnor, och sedan har denna fråga många gånger varit före i underhuset och där vunnit allt större understöd. Då frågan sista gången 1897 förevar, bifölls en bill i ämnet äfven vid andra läsningen med 223 röster mot 152. Förslaget hade majoritet bland de konservative såväl som

bland de liberale, men genom obstruktion från minoritetens sida medhanns ej frågans slutbehandling.

Politisk rösträtt för kvinnor är hittills genomförd i några af Amerikas och Australiens stater samt på Nya Zeeland.

Äfven i Sverige har frågan varit före i riksdagen 2:ne gånger genom motioner, väckta i Andra kammaren 1884 af F. T. Borg och i år af en medlem af Fredrika Bremerförbundet, revisionssekreteraren C. Lindhagen. Första gången afslogs motionen i Första kammaren utan votering och i Andra Kammaren med 53 röster mot 44. Den vid senaste riksdagen inlämnade motionen rönte visserligen samma öde, men äfven i Första kammaren yttrade sig åtskilliga talare för densamma, däribland generaldirektör Wieselgren, som kraftigt framhöll dess betydelse och statsministern, som ansåg att kvinnan borde ha rösträtt i den händelse allmän rösträtt blefve införd. I Andra Kammaren blef frågan föremål för omröstning och lyckades eröfra 64 röster, men föll på en pluralitet af 111 röster.

Fredrika Bremerförbundet har under årtionden genom artiklar i tidskriften Dagny sökt förbereda jordmånen för denna reform och inlämnade 1899 en skrifvelse till Justitiedepartementet med anhållan om utredning med afseende på kvinnans politiska rösträtt. Denna skrifvelse var undertecknad af förbundets styrelse, som består af 17 kvinnor och 8 män. Den ledde ej till något resultat.

För att stöda den i år inlämnade motionen ingafs från kvinnor i Stockholm och Göteborg till riksdagen en petition, undertecknad med omkring 6000 namn. Tiden för samlandet af underskrifter var å båda platserna, isynnerhet i Göteborg, kort; i annat fall hade resultatet antagligen blifvit vida gynnsammare, ty intresset för

frågan visade sig på båda ställena vara så stort, att plats vid de möten som höllos ej kunde beredas åt alla intresserade.

I Stockholm bildades på våren en rösträttsförening, hvartill endast kvinnor äga tillträde, och i Göteborg har i höst en dylik kommit till stånd; i denna kunna alla för den saken intresserade, män såväl som kvinnor, ingå.

Så står saken för närvarande i vårt land.

De viktigaste skäl *för* reformen som anförts, dels af motionären, dels af andra, som ifra för densamma, äro i korthet följande:

Lagarna böra hvila på rättfärdighetens grund och skydda den svagare mot den starkare; kvinnorna utgöra hälften af mänskligheten och ha personligen intressen att bevaka; de böra likaväl som männen ha yttranderätt, då det gäller att bestämma öfver deras personer och egendom; det har ej visat sig att männen bevakat kvinnornas intressen, utan århundrade efter århundrade ha samma orättvisor ägt bestånd, orättvisor, af hvilka icke endast kvinnorna själfva, utan hela samhället lidit; det ligger lika mycket i mannens som i kvinnans intresse, att alla krafter i samhället tagas i anspråk och äro verksamma för det helas väl, och att ingen förtryckes, ty när en lem lider, lida de andra med; 2:ne årtusenden ha snart förgått, utan att den kristna åsikten om allas likhet inför lagen och en lika sedelag kunnat göra sig gällande, och kvinnan, som är mera religiöst anlagd och mera känslig än mannen, är kallad att verka för att de kristna åsikterna må genomtränga lagarna och praktiskt tillämpas.

De viktigaste skäl som anföras *mot* reformen skola här nedan framställas:

1) Kvinnan passar ej för det offentliga lifvet;

2) Hon skulle dragas från hemmet eller ej ha tid att deltaga i röstning.

3) Det kvinnliga hos henne skulle lida, om hon ägnade sig åt offentliga värf.

4) Hon begagnar sig nu föga eller intet af den kommunala rösträtt hon redan har och visar sig därigenom sakna intresse för det allmänna.

5) Hon begriper ingenting i denna väg och är alltså olämplig för lagstiftningsarbetet.

6) Hennes sinne skulle besmittas och henes moral lida, om hon blefve inblandad i politiska intriger.

7) Kvinnan skulle blifva reaktionär och verka hämmande på utvecklingen.

8) Kvinnan bör ej ha rättighet att rösta, emedan hon ej som mannen fullgör sin värnplikt.

9) Följden af att kvinnan finge rösträtt blefve, att den gifta kvinnan äfven blefve myndig, och att till följd däraf egendomsförhållandena inom äktenskapet förrycktes.

Dessa invändningar bemötas af reformvännerna på följande sätt:

1) Åsikten att kvinnan ej passar för det offentliga lifvet är ett blott antagande; man kan därom ej veta något, förr än hennes förmåga i denna riktning blifvit pröfvad.

2) Hvad det beträffar, att hon ej skulle ha tid att utöfva sin rösträtt kan man lätt räkna ut, att det hvart 3:dje år skulle erfordras ungefär 6 timmar för närvaro vid ett par möten och en timme för afgifvande af röstsedeln, och man kan ej tänka sig, att en gift kvinna, äfven om hon har flera barn, eller en ogift, arbetande kvinna icke skulle kunna ägna denna tid däråt, och ingen kan säga att hon därigenom skulle dragas från hemmet. Man kan emellertid ej neka, att kvinnan måste ägna tid åt att bilda sig en åsikt om samhälls-

förhållandena och om saker af allmänt intresse, men om man tänker på kvinnan i högre klassen, så kan man ej antaga, att det skulle skada henne eller hennes familj, om hon ägnade något af den tid, som nu åtgår för sällskapslifvet och toaletten, åt allvarliga ämnen, som nära beröra hennes barns framtid. Hvad tillståndet i arbetarehemmen beträffar, skulle detta helt visst vinna på att hustrun komme att intaga en mera aktad ställning och finge ha ett ord med i laget; särskildt skulle detta verka godt för befrämjande af nykterheten.

3) Skulle det kvinnliga verkligen lida af att makan och modern eller den ogifta kvinnan intresserade sig för allt som rör sig i tiden, att hon vidgade sin synkrets utom hemmets och sällskapslifvets område? Man har svårt för att tro det. Det är tvärtom antagligt, att kvinnan skulle bli ett lämpligare sällskap för sin man, om hon kunde förstå och dela hans intressen för det allmänna, och en bättre mor och uppfostrarinna, om hon kunde följa sin sons verksamhet äfven utom hemmet och förstå de förhållanden, under hvilka han skall skapa sig en framtid.

4) Det säges att kvinnan ej har intresse för allmänna saker; detta är helt naturligt, då hon nu ej får ha något sådant intresse; antagligen skulle detta förändras, om hon visste, att hon hade både rättighet och skyldighet att befatta sig därmed. Att hon föga begagnar sig af den kommunala rösträtt hon har, kommer till stor del däraf, att så få kvinnor ha denna rösträtt. Gifta kvinnor ha icke kommunal rösträtt, och man kan ej gärna tänka sig, att den unga dottern går upp och röstar, då hennes mor ej har rätt därtill. Det är alltså endast äldre ogifta kvinnor och änkor, som kunna komma ifråga här vid lag, och de anse i allmänhet, att de äro för få för att kunna ha inflytande vid ett val.

5) Då man talar om, att kvinnan ej duger till att utöfva rösträtt, emedan hon ingenting begriper, bör man ej glömma, att många män, äfven bland folkets valda ombud, blott delvis äro kompetenta att vara lagstiftare. Åtskilliga riksdagsmän från städerna förstå föga eller intet af en hel del förhållanden på landet, och många landtmän kunna ej bilda sig en riktig åsikt om det, som rör handel, sjöfart och industri. För att utarbeta reformer i lagväsendet fordras i allmänhet en särskild utbildning; likaså när det gäller militära-, finansiellaeller skolfrågor m. fl. Därför söker man ock välja riksdagsmän, som representera de olika grenarne af samhällsorganismen. Vore kvinnans natur lik mannens, så kunde hon ej tillföra samhällsarbetet något nytt, utan endast förstärka det ena eller det andra partiet, och man hade ej annat att framhålla än det, att rättvisan fordrar, att hon, såsom människa och samhällsmedlem, bör ha ej endast skyldigheter, utan äfven rättigheter. Men nu är kvinnan ej lik mannen; ingen uppfostran och inga lika rättigheter kunna utplåna grundolikheterna dem emellan. Därför saknas till stor del det ena elementet, det kvinnliga, i våra lagar och institutioner. Kvinnan skall i samhället representera det sedliga, det ideella, och alltså måste hennes röst höras i allt, som har afseende på sedlighet och kultur, i skolfrågor, hygien, fattigvårdsväsende, fosterbarnsvård, inspektion öfver kvinnliga arbetare, nykterhetsfrågor m. m.

Det ligger en stor fara för samhället däri, att hälften af dess medlemmar äro ansvarslösa. Kvinnan måste därför äga rättigheter såsom medlem af samhället, på det att hon må lära sig att känna ansvar såsom sådan, lära sig inse att hon, alltifrån ungdomen kan och bör verka för en förbättring af samhällsförhållandena. Många kvinnor ägna sin tanke- och arbetskraft åt hemmets vård,

filantropiska företag och självförsörjning, under det andra hufvudsakligen sysselsätta sina tankar med sällskapslifvet och toaletten. Men för nästan alla är det gemensamt, att de ej ha någon ansvarskänsla gent emot samhället. Och huru skulle de kunna ha det, då de från ungdomen få den uppfattningen, att de ej ha något därmed att göra. Häraf följer emellertid en förslappad ansvarskänsla äfven i hemmet och i sällskapslifvet. Så t. ex. tänka i allmänhet hvarken äldre eller yngre kvinnor på att en ung flicka genom en olämplig baldräkt eller genom att dricka vin på baler och bjudningar tillsammans med unga män vålla dessas moraliska försämring, och att detta kan ha de bedröfligaste följder under generationer. Äfven den goda och förståndiga modern gör vanligen ingenting för att motarbeta veklighet och ytlighet. Hon känner sig vanmäktig gent emot tidsandan och de yttre förhållandena, hvilka hon djupt beklagar, men — hon anser sig ingenting förmå och får nog ofta höra, att hon ej förstår saker, som ligga utom hemmets område samt att man måste rätta sig efter andra.

Och den oförståndiga modern, som endast följer ögonblickets ingifvelse och ej tänker på annat än att för tillfället tillfredsställa sina barns önskningar, skulle hon ej rygga tillbaka inför medvetandet, att hon därigenom skapar deras olycka, om hennes synkrets blefve vidgad och hon förstode, hvilket ansvar som hvilar på henne.

Det säges att kvinnan skapar sed. Erfarenheten visar emellertid att hon är en slaf under bruket och modet, och hon kommer att förbli det, tills hennes ansvarskänsla gent emot samhället blifvit väckt och utvecklad; men detta blir den ej förr, än hon blir likställd med mannen inför lagen och af denna förklarad fullmyndig och ansvarig.

Hvilken mäktig häfstång för frambringande af ett nytt och bättre sakernas skick i flera hänseenden skulle icke åstadkommas, därigenom att halfva mänskligheten från att vara ansvarslös i förhållande till det allmänna under fullt ansvar deltoge i arbetet för samhällets förbättring.

6) Antagandet att kvinnans moral skulle skadas af hennes deltagande i det offentliga lifvet förefaller mycket osannolikt, ty om kvinnan blefve valbar, skulle hon i allmänhet ej af egennyttiga bevekelsegrunder sträfva efter riksdagsmannakallet, utan vanligen för att åstadkomma sådana förbättringar, som hon ansåge viktiga för samhälle och fosterland, och detta kunde ej inverka skadligt på hennes moral. Dessutom skulle hon ju såsom medlem af riksförsamlingen komma att samarbeta med vårt lands mest framstående personligheter, och denna omständighet borde väl snarare bidraga att höja än sänka hennes moraliska nivå.

7) De liberales och socialisternas fruktan att kvinnan såsom röstberättigad skulle gå reaktionens ärenden har så till vida grund för sig, att den gifta kvinnan nog torde i vissa fall rösta med det samhällsbevarande partiet, men detta blefve antagligen i sådana fall, där en hämsko på liberalismen skulle verka välgörande. Däremot har man ej rätt att tro, att kvinnor mer än män skulle sätta sig emot nyttiga reformer eller hålla fast vid föråldrade åsikter.

8) Då det påstås, att kvinnan ej bör ha rösträtt, emedan hon ej fullgör sin värnplikt, så kan därmed ej afses skyldigheten att försvara sitt land, då ju under generationer ingen man i Sverige försatts i tillfälle att göra detta, utan därmed menas naturligtvis den öfningstid, som hvarje man är underkastad. Men en ung man, som fullgör sin värnplikt, har därför en viss ersättning och största delen ha i fysiskt afseende gagn däraf.

Åtskilliga sysselsättas dessutom endast med skrifgöromål och många fullgöra ingen värnplikt alls till följd af något lyte, hjärtåkomma, allmän svaghet m. m. Det faller dock ingen in att påstå, det dessa af dylika skäl skola förvägras rösträtt och valbarhet; de kunna ju i intelligens och kunskaper stå vida öfver dem, som fullgöra värnplikten och alltså vara lämpligare än dessa såsom riksdagsmän. Det finnes alltså intet samband mellan värnplikten och rösträtten.

9) Frågan om förhållandena inom äktenskapet äro helt naturligt de mest svårlösta och de som mest hindra en reform. Går nämligen reformen igenom och kvinnan får rösträtt och blir valbar, så kan man ej tänka sig, att de gifta kvinnorna, som utgöra flertalet och ha lika mycken erfarenhet och inflytande, skulle kunna förbli på barnets ståndpunkt i borgerligt och politiskt hänseende, utan att åt dem skulle gifvas samma rättigheter som åt de ogifta, nämligen myndighet, rätt att bestämma öfver sina personer och sin egendom, rösträtt och valbarhet. I motsats till dem, som tro att detta skulle vålla tvedräkt i familjerna, har man lika mycket och mera skäl att tro, att det skulle bidraga till den äktenskapliga lyckan, ty mannen skulle få mera aktning för sin hustru och behandla henne som sin jämnlike, och detta skulle ha ett förädlande och förfinande inflytande på honom; och hos kvinnan skulle det äfven utveckla de bättre egenskaperna. De dåliga egenskaper, som ofta alstras hos kvinnan genom svåra äktenskapliga förhållanden och genom hennes ansvarslöshet, skulle då sällan framträda.

I lyckliga familjer, där makarnas tillgifvenhet är grundad på inbördes aktning och förtroende, blefve förhållandet alldeles detsamma som förut, och båda skulle anse hvars och ens förmögenhet såsom gemensam egen-

dom; för dem skulle reformen ej ha så stor betydelse, men den skulle i intet afseende skada deras inbördes förhållande. I alla hem däremot, hvarest disharmoni förefinnes, skulle en lag som vore grundad på erkännande af äfven den svagares rätt, verka uppfostrande och välgörande.

Lagen tillerkänner nu mannen rätt att efter behag använda hustruns ärfda eller före äktenskapet förvärfvade förmögenhet, t. o. m. kläder och smycken; enda undantaget är fastighet, vid hvars försäljning hennes underskrift är behöflig. Det är naturligt att en rå och samvetslös man skall missbruka den makt, som lagen sålunda gifver honom, och att han skall hysa missaktning för en hustru, som lagen ställer på barnets och idiotens ståndpunkt.

Men äfven en god och rättsinnig man vållar mången gång sin familjs ekonomiska ofärd, därför att han ensam disponerar öfver makarnas förmögenhet och ofta för hustrun döljer sina åtgöranden samt huru hans affärer stå. Det finnes många män, som ådraga sig själfva och de sina årslånga bekymmer och lidanden genom att ikläda sig förbindelser, som de sedan ej kunna fullgöra. Hade hustrurna något att säga i sådana fall, så skulle dylikt ofta undvikas, och många familjer förskonas för oro och grämelse. Och huru många män skulle ej ha undvikit ruin och vanära, om de känt sig skyldiga att för sina hustrur omtala allt, som rörde deras ekonomi, och om hustrun ägt rättighet att göra sin åsikt gällande.

Det finnes nog ej många hustrur, som, om de hade fullkomligt reda på den ekonomiska ställningen och kände personligt ansvar, ej skulle göra allt hvad som kunde göras för att, när så är behöfligt, ställa hushållet så billigt som möjligt. Nu förekommer ofta, att en familj har fullt opp, så länge husfadren lefver, och när han dör finnes ingenting för hustrun och barnen.

Det är ej underligt att alla lyckliga, välmående hustrur och ogifta kvinnor, som ej bero af någon, äro benägna att tro, att allt är bra som det är, men man måste erinra sig att lagarna icke äro skrifna för rättsinniga människor; dessa handla efter en högre lag än samhällets; lagarna äro till för att hindra orättvisor, skydda den svagare och afhålla den starkare från att missbruka sin makt. De, som äro lyckliga, ha ej rättighet att endast tänka på sig själfva, utan måste tänka på dem, som äro offer för en orättvis lagstiftning.

Man kan ju ej antaga att kvinnans deltagande i det offentliga lifvet skulle genast åstadkomma förändringar och förbättringar i samhället. Framåtskridandet sker ej genom hastiga omhvälfningar, utan gradvis och långsamt i den mån människornas sinnen hunnit reformeras. Men det finnes åtskilliga för samhället och mänskligheten viktiga frågor, som behöfva upptagas, beredas och genomföras i ideell riktning, och detta kommer sannolikt ej att ske, förr än kvinnorna få rättighet att deltaga i lagstiftningen och bli mogna därtill.

För att kort sammanfatta denna frågas betydelse, så innebär den, *att kvinnan såsom medlem af samhället bör ha rättigheter såväl som skyldigheter; att hon bör ha lika skydd af lagen som mannen; att hon bör känna och förstå sitt ansvar gent emot samhälle och fosterland; att hon bör intressera sig för det allmänna och verka för undanröjande af de missförhållanden, som icke endast hon själf, utan äfven hennes make, söner och bröder lida af; och att hon alltså, icke endast i hemmet utan äfven i samhället, skall göra **sin** insats i arbetet för framåtskridande, sanning och rättvisa.*

Det största hindret för genomförande af denna rösträttsreform torde ej vara männens motstånd, utan bestå däri, att en stor del af kvinnorna antingen icke

satt sig in i frågan eller ock missuppfattat dess innebörd och betydelse. Orsakerna härtill äro af flera olika slag, men för flertalet kvinnor är det gemensamt, att de hämmas af tanken, att det ej är passande för kvinnan att blanda sig i det, som faller utom hemmets och sällskapslifvets ram. Den dag, då kvinnorna själfva äro öfvertygade om, att en sådan reform är rättvis och nödvändig, skall det ej dröja länge, innan den blir förverkligad. Det fordras alltså först, att kvinnorna sätta sig riktigt in i frågan och ej nöja sig med att blott höra den ene eller den andre tala för eller emot. Frågan är alltför viktig för samhället för att behandlas ytligt.

Det blir en viktig uppgift för de nybildade rösträttsföreningarne att genom broschyrer, föredrag och diskussioner söka väcka intresse för saken och sprida kunskap om densamma. Men lika viktigt och nödvändigt är, att kvinnorna, både nu och framdeles, sluta sig enigt tillsammans, så att kvinnor af olika samhällsklasser och af olika åsikter i öfrigt, radikala och konservativa, gamla och unga, gifta och ogifta ena sig om att arbeta för reformen.

Enighet ger styrka och i detta fall som i andra är framgången viss, om kvinnorna sluta sig tillsammans för att ihärdigt och energiskt, men sansadt, arbeta för kvinnans likställighet med mannen inför lagen.
